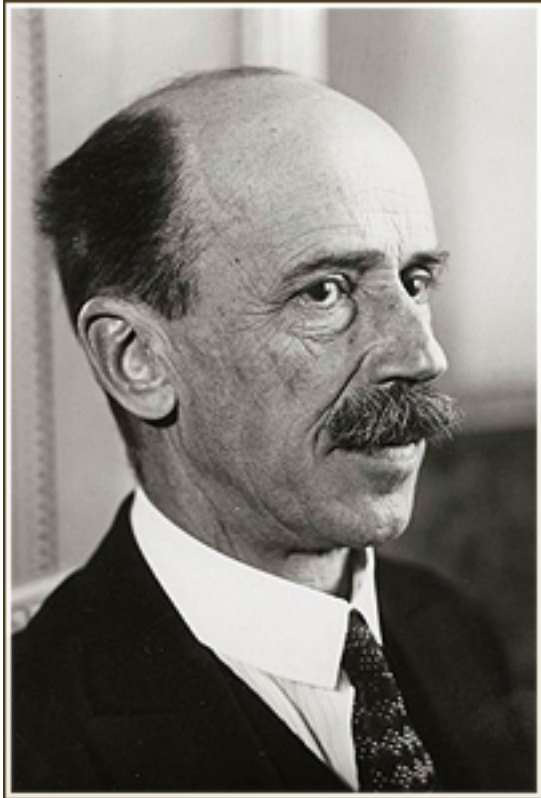

Bethlen István (politikus)

1.

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából.

bethleni gróf Bethlen István

(Gernyeszeg, 1874. október 8. – Moszkva, 1946. október 5.)

jogász, mezőgazdász, politikus, a SZEFHE Rabonbánja.

Fiatalkora

Édesapja Bethlen István (1839–1881) gróf, édesanyja széki Teleki Ilona (1849–1914) grófnő volt. 1870. január 5-én, Mezősámsodon kötöttek egymással házasságot, melyből három gyermek, Klementina (gr. Mikes Árminné), Ilona és István fogant. Ifjabb Bethlen István 1874. október 8-án született Gernyeszegen, Marosvásárhelytől északra, Maros-Torda vármegyében. A bécsi Theresianumban (1883–1893) tanult, majd 1893–1896-ban a budapesti egyetem állam-

és jogtudományi karát látogatta. 1897–1900-ban Pesten jogász, ezután 1897–1898-ban egy évig katona volt. 1898–1900-ban a magyaróvári agrár főiskolai előadásait hallgatta. Már 1898–1899-ben részt vett a megyegyűléseken, 1901-ben képviselővé választották. 1939-ig – az 1919–21-es időszakot kivéve – folyamatosan parlamenti képviselő, majd ezt követően felsőházi tag volt. 1900-tól erdélyi birtokán, Mezősámsondon gazdálkodott. 1901. június 27-én vette feleségül az író Bethlen Margit (1882–1970) grófnőt, akitől három gyermeke született: András, István és Gábor.

Karrierje

Kezdeti politikai pályafutása

1901–1903-ban szabadelvű párti, 1904–13-ban függetlenségi párti, 1913–18-ban alkotmánypárti képviselő volt. 1901-ben tagja lett az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek (OMGE) és a Magyar Gazdaszövetségnek. 1905-ben az OMGE igazgatósági tagjává, 1906-ban a szervezet közgazdasági szakosztályának alelnökévé választották. 1907-től tiszteletbeli elnöke volt a sajátos erdélyi magyar célokért küzdő Székely Társaságok Szövetségének, majd ennek megszűnése után, 1914–18-ban az Erdélyi Szövetség elnöki tisztét töltötte be. 1918 őszén bírálta a Károlyi-kormány intézkedéseit. 1918–19-ben az ellenforradalmi erők egyik fő szervezője, 1919 őszén "titkos erdélyi miniszter". 1919 februárjában létrehozta a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártját (KNEP) (mellyel megnyerte az 1920-as választásokat és 1921-ben miniszterelnökké nevezték ki) majd Bécsben az Antibolsevista Comité (ABC) vezetője lett.

Miniszterelnökként

1920-ban a (trianoni békeszerződés) magyar békedelegációjának tagja volt. A Horthy-korszakban tíz éven keresztül, (1921. április 14. – 1931. augusztus 24.) Magyarország miniszterelnöke. Saját kormányában, 1921. október 4-től december 3-ig pénzügyminiszter, 1924. február 21-től 1924. március 13-ig, majd 1929. január 8-tól február 4-ig igazságügyminiszter, 1924. október 7-től november 15-ig külügyminiszter, 1924. október 14-től november 15-ig pedig földművelésügyi miniszter volt.

Keresztény-nemzetinek nevezett kormányzata támogatta és stabilizálta a Horthy-rendszert. 1921 októberében legitimista érzelmei dacára a budaörsi csatában megghiúsította IV. Károly király második visszatérését, majd keresztülvitte a Habsburgok trónfosztását. A szerb megszállás alatt állt déli területek visszatérével és a soproni népszavazás révén sikerült csökkentenie a területi veszteségeket. A Bethlen–Peyer paktummal kevésbé ellenséges ellenzékké tette a szociáldemokrata pártot. A Kisgazdapártra építve 1922-ben létrehozta az ún. Egységes Pártot, majd rendeleti úton leszűkítette a választójogot, és a nagyobb városok kivételével visszaállította a nyílt szavazást. Ezzel kényelmes parlamenti többséget biztosított a kormányzó párt számára. 1923-ra kiszorította pártjából a Gömbös Gyula féle nemzeti és szociális irányzatú politikusokat.

Belpolitikája

Politikája sokat tett a gazdasági stabilitásért. 1924-ben létrehozta a Nemzeti Bankot és 250

millió korona népszövetségi hitelt szerzett. Rendbe hozta az állam veszteségeit, 1927-ben bevezette a pengőt, és új vámrendszert dolgozott ki. Helyzete 1926-ban megingott a frankhamisítási ügy miatt; felajánlotta, de Horthy nem fogadta el lemondását. Kormánya ezután egy új kultúr- és szociális politikába kezdett, kötelező nyugdíj- és betegbiztosítást vezetett be, a népiskolai hálózat és a közegészségügy fejlesztéséhez látott. 1928-ban a szülők foglalkozása szerinti besorolást vezetett be az egyetemi felvételeket szabályozó numerus clausus törvény rendelkezéseinél. Az oktatási, kutatási és kulturális közintézmények megreformálásában és fejlesztésében nagy segítségére volt kultuszminisztere, Gróf dr. Klebelsberg Kunó. Gróf Bethlen István és Gróf Klebelsberg Kunó a Horthy Miklós kormányzó nevével fémjelzett két világháború közti időszak legkiválóbb államférfijai voltak, Bethlen az ő gazdasági konszolidációjával, Klebelsberg az ő kultúrpolitikájával.

Külpolitikája

Trianon revíziójára, valamint a német és orosz befolyás minimalizálására irányult. Tervei szerint népszavazás nélkül kell visszacapni a határ menti magyarlakta területeket, autonómiát kell adni a ruszinoknak és szlovákoknak, akik dönthetnek hovatartozásukról, autonómiát akart Erdélyben a népek egyenjogúsága alapján, és népszavazást javasolt a Délvidéken, ahol a magyarság kisebbségben volt. Együtműködési tervei a kisantant létrejötte miatt megghiúsultak, ezután Angliára és főleg Olaszországra próbált támaszkodni. 1927-ben magyar–olasz barátsági szerződést kötött, majd közeledett Németországhoz is. A gazdasági világválság hatásait megpróbálta lecsökkenteni, hiteleket vett fel, de megszorító intézkedésekre kényszerült.

Politikai tanácsadóként

1931 augusztusában lemondott, de a politikában a kormánypárt vezetőjeként, később Horthy tanácsadójaként jelentős szerepe volt. 1935-ben Gömbös Gyulával a német-politika kérdésében támadt ellentétei miatt kilépett az Egységes Pártból. Külföldön előadókörutakat tartott a magyar ügyről, 1939-ben a felsőház örökös tagja lett. A részleges revíziót hozó bécsi döntések után tovább ellenezte az egyoldalú német orientációt, a kapcsolatok megszakítását az angolszász országokkal. Hibának tartotta a belépést a II. világháborúba, elítélte a zsidótörvényeket. 1943–44-ben a háborúból való kiugrást támogatta, s angolszász irányú különbéke-kísérleteket szervezett...

1944. március 19-e után, azaz a német megszállás idején illegalitásba vonult, bujkálása idején kétszer szenvedett agyvérzést. 1944 decemberében az oroszok elfogták, felajánlotta együtműködését, de házi őrizetben tartották, majd 1945. áprilisban a Szovjetunióba vitték, nehogy megkísérelje a kommunistaellenes erők összefogását. Moszkvában, a Butirszkaja-börtön kórházában halt meg szívbénulásban, 1946. október 5-én. 1994 júniusától a jelképes hamvai hazai földben nyugszanak a Kerepesi temetőben.

Díjak, elismerések

Esztergom díszpolgára (1926)

Főbb művei

A magyar birtokpolitika feladatai Erdélyben (1913)

Magyarország az új Európában (1925)

Bethlen István titkos iratai (1972)

Válogatott politikai írások és beszédek (2000)[1]

Jegyzetek és források [szerkesztés]

^ szerk., utószó Romsics Ignác. Budapest: Osiris, 2000. 462 o.

(Ser. Millenniumi magyar történelem : politikai gondolkodók , 1585-4256) ISBN 9633796792

Romsics Ignác: Bethlen István - politikai életrajz 2., átdolg. kiad. utánnny. (Osiris Kiadó, Bp., 2005) 520 p. 4 t. :

ill. (Ser. Millenniumi magyar történelem : életrajzok , 1585-4272) ISBN 963-389-715-7

Külső hivatkozások

130 éve született Bethlen István Fábri Ferenc (Múlt-kor)

Gróf Bethlen István László Fülöp festménye a Kieselbach Galériában

Zsolt Béla: Bethlen

A SZEFE Rabonbánja

Bethlen

Írta: Zsolt Béla

Ez a portré kétségtelenül sokat módosult, de tévednek, akik azt hiszik, hogy folytonosan színét változtatta. Voltak állandó vonásai, melyek sok mindenről kioktatták a fiziognómust. Például: sohasem lágyította el a meghatódás és mosolyogni sohasem látták gúny nélkül. Lehet, hogy nagyon mélyen benne is reszket a részvét emberi nyomorúságok és megaláztatások iránt, s talán a gouvernementalitás kényszerítette rá a kérlelhetetlen márvány álarcot. Lehet, hogy tud mosolyogni derűsen és harmonikusan is, de azoknak, akikkel szemben áll vagy akikkel rendelkezik, tudomásukra akarja hozni, hogy legjobb pillanataiban is legföljebb ha fonákoknak tartja őket.

Nyolc éve élünk vele együtt, inkább rosszban, mint jóban. A keveseknek, akikben ez a rendíthetetlen idegrendszer, bolygathatatlan lélekjelenlét, úrilovasi vakmerőség és tényeket,

logikát elsodró elán csak köznapibb fokon jelentkezik – ő a tökéletes eszménykép. A sokaknak, akik azt hiszik, hogy nyolc év óta tulajdonképpen annyit esznek, annyit dolgoznak, annyit beszélnek, annyit nevetnek, szóval annyit élnek, amennyit ő engedélyez, bűnbak mindenért, talán még azért is, amihez csakugyan semmi köze. Valójában kevés olyasmi találkozik a magyar földgömbön, amihez köze ne lenne, de akadnak elkínozott fantáziák, melyek titokzatossá nőtt hatalmát kozmikussá szélesítik és neki tulajdonítják még az elromlott klíma gyötrelmeit is.

Állapítsuk meg, hogy a kegyetlen télért és az elvetélt tavaszért nem felelős. Hogy mi mindenért felelős, erről ítélkezzék majd a történelem, melyre jubileumi beszédében is apellált. Nem valószínű, hogy soká kell várni e legfőbb földi bíró verdiktjére, mert olyan időket élünk, amikor a történelem nem alszik a múzeumokban, nem merült el a kútforrások mélyére, nem pihen meg a könyvekben, hanem állandóan jelen van. Úgynevezett történelmi időket élünk, s nem lehet tudni, hogy a történelem melyik forduló pillanatában ítélkezik azok fölött, akik csak politikát csinálnak és nem történelmet. Kossuth pár hónapos kormányzása alatt történelmet csinált, s hogy gróf Bethlen István nyolc éven át politikán kívül egyebet is csinált-e – csakugyan, erről ítélkezzék majd a történelem. Mi most ne törekedjünk másra, mint portréja néhány markáns vonalának elemzésére. Ez a portré kétségtelenül sokat módosult, de tévednek, akik azt hiszik, hogy folytonosan színét változtatta. Voltak állandó vonásai, melyek sok mindenről kioktatták a fiziognómust. Például: sohasem lágyította el a meghatódás és mosolyogni sohasem látták gúny nélkül. Lehet, hogy nagyon mélyen benne is reszket a részvét emberi nyomorúságok és megaláztatások iránt, s talán a gouvernementalitás kényszerítette rá a kérlelhetetlen márvány álarcot. Lehet, hogy tud mosolyogni derűsen és harmonikusan is, de azoknak, akikkel szemben áll vagy akikkel rendelkezik, tudomásukra akarja hozni, hogy legjobb pillanataiban is legfőljebb ha fonákoknak tartja őket.

*

Ám erről az arcról éppen az a vonás hiányzik, amelyet a felületesek a legjellegzetesebbnek tartanak: a ravaszságé. Aminthogy, véleményünk szerint, egész egyéniségéből és minden dolgából hiányzik a ravaszság. Egyenes, nyílt, parancsoló, földesúri lény. Megszokta, hogy kiadja a rendeletet ispánjainak – a többit elvégzik a munkás és az idő. Vajon ravaszság-e, ha a földesúr elrendeli, hogy ki kell vágni az erdőt? A gazda int, és a fejszék lecsapnak. Gróf Bethlen István kormányzó-művészetének titka, hogy efféle földesúri parancsokká leegyszerűsítette a kormányzás bonyolultabb, ravaszabb praktikáját. Ami útjában állt, azzal a legegyszerűbben leszámolt. Kivágatta az erdőket, hogy talajukat elszánthassa a maga számára. A paraszterdő, a munkáserdő, a polgárerdő egyetlen síkság, s a múltra nem emlékeztet más, csak a rengeteg tönk.

*

Nem ravasz, csak erős, s a körmönfontóságot csak azok imputálják neki, akik önmaguknak is szégyenlik bevallani, hogy gyengék vagy akik a legmélyebben önként adták meg magukat és

kifelé azzal védekeznek, hogy nem tudtak ellenállni ennek a raffinement-nek. Bizonyos, hogy bármit is mondott vagy cselekedett, mindig holmi taktikai célt szimatoltak benne és legtöbbször azt hitték, hogy az ellenkezőjét akarja annak, amit mond és csinál. Holott sohasem fogadta el a talleyrand-i aforizmát, amely szerint a szavak arra valók, hogy elrejtsek a gondolatokat. Ellenkezőleg: mindig azt mondta, amire gondolt – és ez volt az egyetlen önkéntelen ravaszsága.

Mert el sem lehet képzelni, hogy a politika kifinomult módszerei ellenére akad valaki, aki csakugyan oda üt, ahova néz. Gróf Bethlen Istvánnak valószínűleg sejtelve sem volt a legendákról, amelyek bizonyos messzebb menő tervei körül keringtek a mindenáron ragaszkodókban, akik lelkesedve magyarázták a hitetlenkedőknek, hogy a tőle kapott sebek alibi sebek és csak arra valók, hogy lecsillapítsák az izgágákat, akik sokkal súlyosabb sebeket ejtettek volna rajtuk, ha meg nem előzi őket. Bethlen Istvánnak sejtelve sem volt az optimizmusról, amellyel bizonyos rétegek csapásait fogadták, összehunyorgatva szemüket, mintha azt mondanák: értjük, értjük, ezt most el kell viselni, az egész megbeszélte játék, mint a bokszer a ringben, ahol az egyiknek programszerűen le kell feküdnie. Gróf Bethlen István igenis komolyan osztogatta a csapásokat, ha útjába állottak, akiket leterített.

Kivágta az erdőt és még csak azt a reménységet sem váltotta be, hogy egyik erdőt azért vágja ki, mert a másikat akarja sűríteni, gazdagítani vele. Valamennyit fölhasználta cölöpként, gerendaként hatalmi épületéhez. És higgyék el – ebben az épületben sincs semmi architektúrai bonyolultság, ravaszság, rejtély. Egyszerű vadászlak.

*

Egyetlen önkéntelen trükkje tehát, hogy azt hiszik róla, hogy ravasz. Ezért mondhatott és cselekedhetett nyolc éven keresztül halálosan komolyan és őszintén sok olyasmit, amin rajta kellett volna vesztenie, ha elhiszik, hogy komolyan és őszintén csinálja és mondja. Csak most, mikor már kevés híján mindenkivel kétségbevonhatatlanul és végtelen egyszerű eszközökkel végzett – tehát mindenkit kiábrándított – kezd derengeni, hogy nem is volt rafinált, csak mindenben és mindenkin keresztül egyet akart: a személyes hatalmat.

(Zsolt Béla: Bethlen (részlet). Megjelent a Magyar Hírlap 1929. április 21-i számában. Az itt közölt szövegváltozat A végzetes toll (Századvég, 1992.) c. kötetből származik.)

FORRÁS:

<http://konzervatorium.hu/cikkeink/anno/148-bethlen>